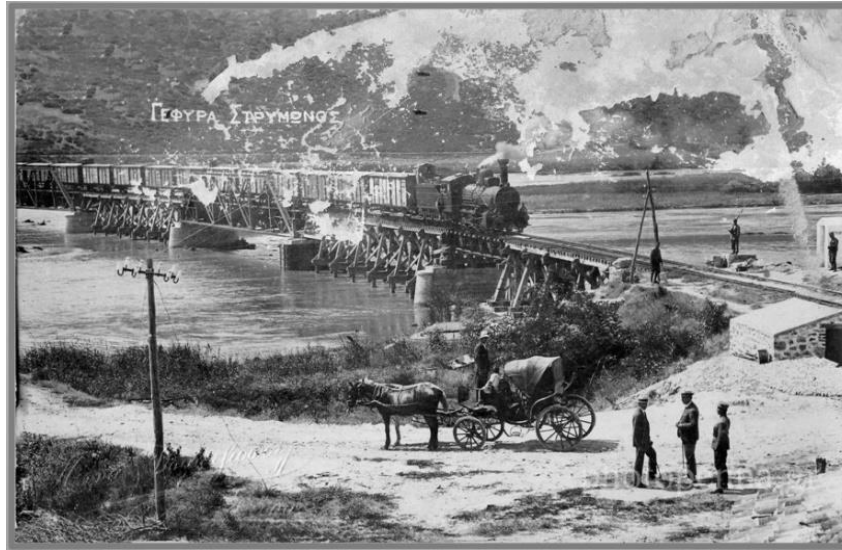

Οχυρωματική Γραμμή ΜΕΤΑΞΑ 1936-41.

Το 1936 η Ελληνική κυβέρνηση για να αποτρέψει την βουλγάρικη επεκτατική πολιτική, και τον προαιώνιο πόθο της Βουλγαρίας για έξοδό της στη «θερμή θάλασσα» (Αιγαίο Πέλαγος) έπρεπε να λύσει το εξής πρόβλημα:

Σε περίπτωση ελληνοβουλγαρικού πολέμου ο βουλγαρικός στρατός εκμεταλλευόμενος το πυκνό σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο της χώρας του, θα προωθούνταν πλήρως επιστρατευμένος έτοιμος να εισβάλει στη χώρα μας, την ίδια ώρα που οι ελληνικές επιστρατευμένες μονάδες και εφεδρείες λόγω του πενιχρού σιδηροδρομικού και οδικού δικτύου της Ελλάδας, θα έπρεπε να περιμένουν 5-6 μέρες στην ενδοχώρα προκειμένου προωθηθούν από την «Παλιά Ελλάδα» στην ελληνοβουλγαρική μεθόριο.

Λύση του Προβλήματος.

Η κατασκευή αυτόνομων οχυρών συγκροτημάτων, που θα έφραζαν τους κύριους άξονες εισβολής προς το εσωτερικό της Ελλάδας, και σε ενδεχόμενο ελληνοβουλγαρικό πόλεμο, θα συγκρατούσαν στη μεθόριο το βουλγαρικό στρατό, μέχρι να εμπλακεί στις επιχειρήσεις με πλήρη διάταξη ο Ελληνικός Στρατός.

Προς αυτήν την κατεύθυνση από το 1936 έως το 1940 η Ελληνική κυβέρνηση εργάστηκε για την ολοκλήρωση ενός μεγάλου οχυρωματικού έργου, που θα εξασφάλιζε τα βόρεια σύνορα της χώρας.

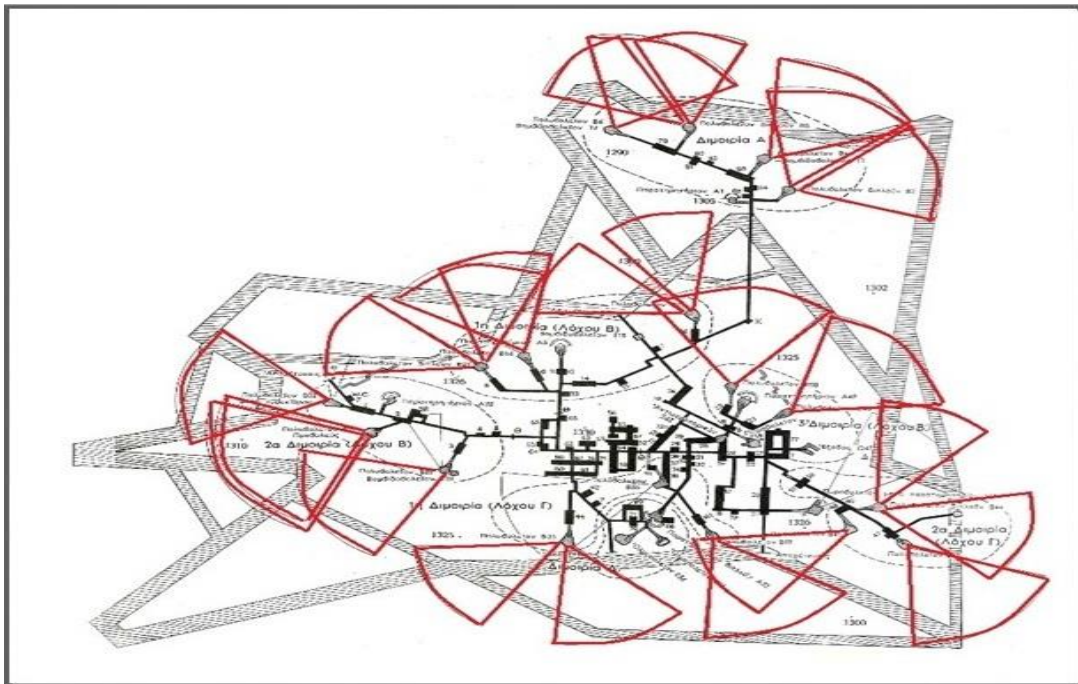

Για την υλοποίησή της «Οχυρωματικής Γραμμής Μεταξά», συνεργάστηκαν αρμονικά υπό τις οδηγίες του Γενικού Επιτελείου Στρατού (Γ.Ε.Σ.) η Κεντρική Επιτροπή Οχυρώσεων (Κ.Ε.Ο.) και η Διοίκηση Φρουρίου Θεσσαλονίκης (Δ.Φ.Θ.). Η Κ.Ε.Ο αποτελούνταν από Αξιωματικούς του Πεζικού και του Μηχανικού και είχαν ευθύνη για τον καθορισμό την αποστολής και του σχεδίου πυρός των οχυρών, τη θέση των ενεργητικών σκεπάστρων κ.α., ενώ η Δ.Φ.Θ. ήταν υπεύθυνη για τις τεχνικές μελέτες.

Παράλληλα εκδόθηκαν από το Γενικό Επιτελείο Στρατού οδηγίες οχύρωσης συγκροτήθηκε μια Κεντρική Επιτροπή Οχύρωσης (Κ.Ε.Ο.) στο Γ.Ε.Σ.. Την οργάνωση κάθε έργου είχε ένας Αξιωματικός του Μηχανικού που υπάγονταν στην αρμόδια Διεύθυνση Έργων (Δ.Ε.Ο.) Βοηθός του ήταν ένας απόστρατος του Μηχανικού ή ένας Πολιτικό μηχανικό. Επίσης είχε στη διάθεσή του ανάλογο αριθμό επιστατών διαφόρων ειδικοτήτων και ένοπλο στρατιωτικό τμήμα για την ασφάλεια του έργου.

Τον Απρίλιο του 1936 μετά τον θάνατο του πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Δεμερτζή ανέλαβε την κυβέρνηση με ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής, ο Ιωάννης Μεταξάς και ταυτόχρονα ξεκίνησαν οι εργασίες στα οχυρά ΡΟΥΠΕΛ, ΚΑΡΑΤΑΣ, ΚΑΛΗ, ΜΑΛΙΑΓΚΑ, ΠΕΡΙΘΩΡΙ, ΛΙΣΣΕ, ΠΥΡΑΜΙΔΟΕΙΔΕΣ, ΒΩΛΑΚΑ, ΕΧΙΝΟ ΚΑΙ ΝΥΜΦΑΙΑ.

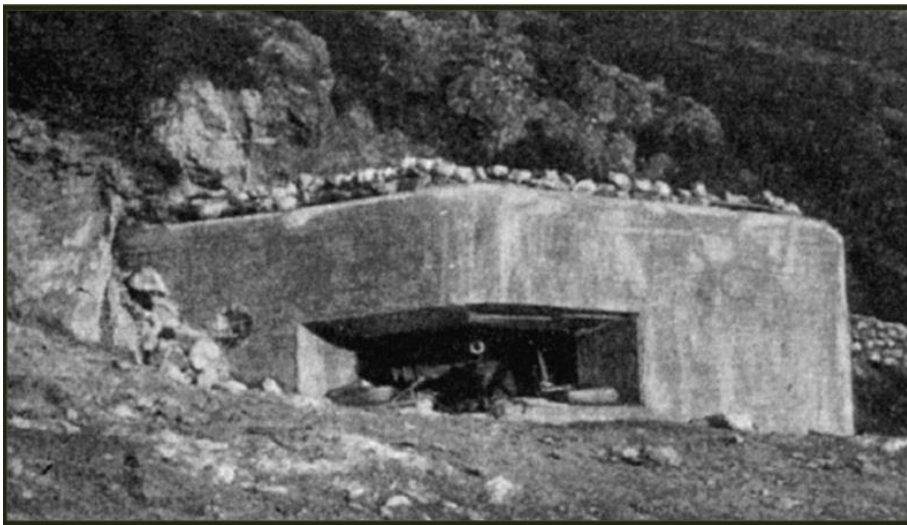
Τα πρώτα πολυβολεία που μελετήθηκαν ήταν απλά (για ένα πολυβόλο) ή διπλά (για δυο πολυβόλα) με βάση τα δύο υποδείγματα που περιέχονταν στο Γαλλικό Κανονισμό Οργάνωσης Εδάφους.

Βασική τεχνική οδηγία για την κατασκευή των σκυρόδετων πολυβολείων ήταν, «να αντέχουν σε συστηματική βολή πυροβολικού εκστρατείας»,

δηλ να αντέχουν στην πρόσκρουση δύο διαδοχικών βλημάτων πυροβολικού εκστρατείας στο ίδιο σημείο.

Το 1937 από τα κονδύλια της οχύρωσης η Δ.Φ.Θ. εφοδιάστηκε με μηχανήματα σκυροθραυστών για την παρασκευή σκύρων, μαλακτήρων για την ανάμιξη του σκυροδέματος, διατρητικά μηχανήματα για εκσκαφές, ψαλίδες κοπής σιδήρου κ.α. Έτσι αυξήθηκε ο ρυθμός κατασκευής των οχυρών

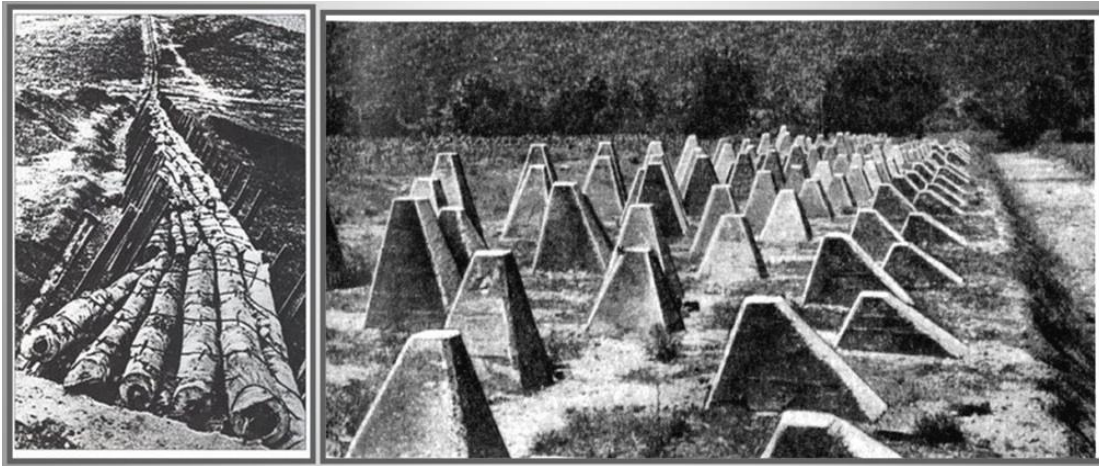
Το καλοκαίρι του 1938 κατόπιν άδειας της Γαλλικής κυβέρνησης, αντιπροσωπία Ελλήνων Αξιωματικών, επισκέφτηκε την οχυρωματική γραμμή «Μαζινό». Τα συμπεράσματα που βγήκαν από την επίσκεψη, οδήγησαν στη βελτίωση του σχεδιασμού των οχυρών. Έτσι δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στην κατασκευή στοών επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων χώρων του κάθε οχυρού, στην κάλυψη του προσωπικού, των πυρομαχικών και των εφοδίων εντός ασφαλών υπογείων καταφυγίων, στην κατασκευή σύνθετων επιφανειακών έργων (πχ αντιαεροπορικό με πολυβολείο).

Έτσι τα έργα οχύρωσης πήραν την τελική τους μορφή που διασώζεται μέχρι και σήμερα, και έγιναν γνωστά ως «Γραμμή ΜΕΤΑΞΑ».

Η αποστολή κάθε οχυρού συγκροτήματος ήταν «άμυνα μέχρις εσχάτων, άνευ ιδέας υποχωρήσεως».

Συνολικά μέχρι και το 1940 στα ακριτικά βουνά της Μακεδονίας και της Θράκης κατασκευάστηκαν, 21 υπόγεια οχυρά συγκροτήματα, που αποτελούσαν την σπονδυλική στήλη⁽¹⁾της παραμεθορίου άμυνας.

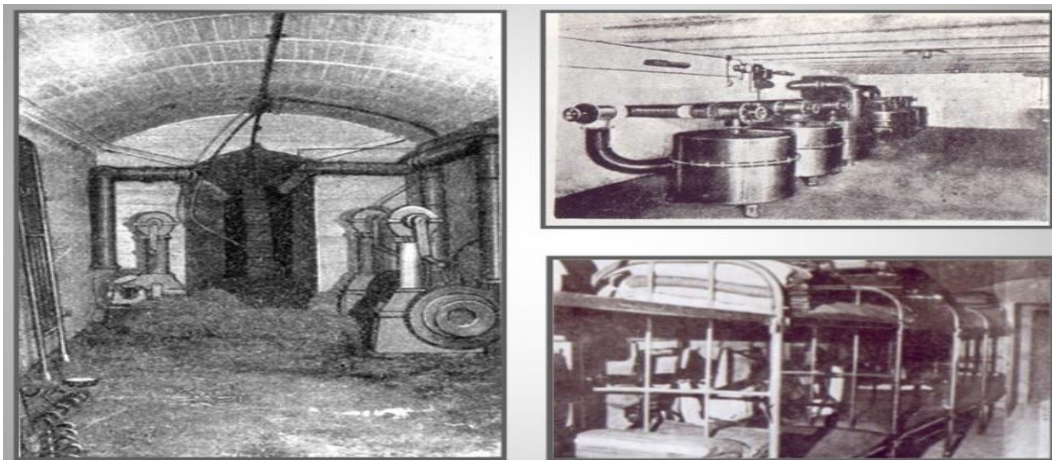

Ο όρος «σπονδυλική στήλη» χρησιμοποιείται, γιατί ενδιάμεσα των οχυρών κατασκευάστηκαν δεκάδες «Σημεία Στηρίγματος» και «Κέντρα Αντιστάσεως», που αποτελούσαν ομάδες μεμονωμένων σκυρόδετων πολυβολείων.

«Οχυρό» περιόδου 1936-1941.

Λέγοντας οχυρό εννοούμε το σύνολο των επιφανειακών έργων (ενεργητικά σκέπαστρα) μόνιμης οχυρωτικής από ισχυρό οπλισμένο σκυρόδεμα και των υπόγειων καταφυγίων που επικοινωνούσαν μέσω υπόγειων στοών.

Τα ενεργητικά σκέπαστρα ανάλογα με τον οπλισμό και την αποστολή τους διακρίνονταν σε παρατηρητήρια, πολυβολεία βομβιδοβολεία, ολμοβολεία, σκέπαστρα προβολών, σκέπαστρα οπτικών σταθμών, πυροβολεία πλαγιοφύλαξης, αντιαρματικά, και αντιαεροπορικά.

Ο οπλισμός κάθε οχυρού ήταν κατάλληλα διατεταγμένος ώστε να εξασφαλίζει περιμετρική (ολόπλευρης) άμυνα της προστατευόμενης θέσης, ενώ η φρουρά του μπορούσε να μάχεται για χρονικό διάστημα περίπου 10 ημερών χωρίς ανεφοδιασμό

Η «ενεργητική» αντιαρματική άμυνα των οχυρών συμπληρώνονταν με αντιαρματικά πυροβολεία 75 χιλ.

Η προσέγγισή του οχυρού από τις εχθρικές δυνάμεις εμποδίζονταν εκτός από τα πυρά και με κωλύματα κατά προσωπικού και αρμάτων, (π.χ συρματοπλέγματα και ναρκοπέδια).

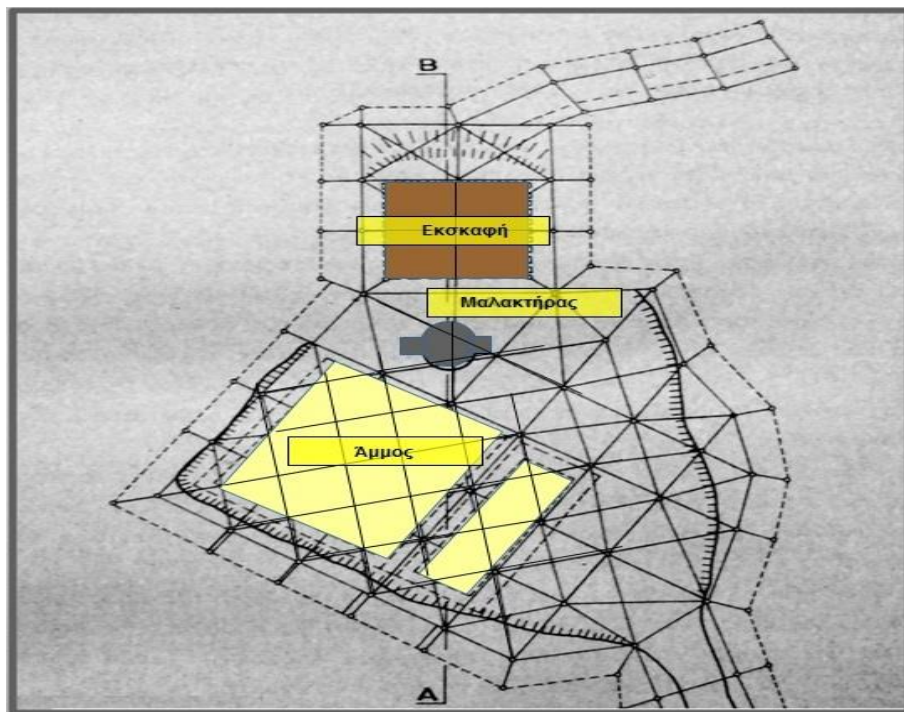
Τα πλευρά της οχυρωμένης περιοχής στηρίζονταν σε φυσικά κωλύματα, όπως ορεινούς όγκους, μεγάλα ποτάμια αλλά και με τεχνητά κωλύματα, που μπορεί να ήταν αντιαρματικές τάφροι, σιδηροτροχιές, αντιαρματικοί πεσσοί σκυροδέματος ή όπως αλλιώς αποκαλούνταν «δόντια του δράκοντα», κορμοξυλεία κ.α

Τα πλεονεκτήματα ενός οχυρού ήταν η μειωμένη τρωτότητα της φρουράς του, αφού προστατεύονταν από τα εχθρικά πυρά με χιλιάδες τόνους οπλισμένου σκυροδέματος και σε υπόγεια καταφύγια. Μπορούσαν να αναχαιτίσουν δυσανάλογα μεγάλες δυνάμεις του επιτιθέμενου. Απαιτούνταν μικρότερος αριθμός στρατιωτικών τμημάτων για την εξασφάλιση μιας περιοχής, επιτυγχάνοντας έτσι οικονομία δυνάμεων. Επίσης μπορούσαν να διεξά-

γουν επιχειρήσεις για 10 ημέρες συνεχούς αγώνα, χωρίς να έχουν ανάγκη ανεφοδιασμού.

Η φρουρά του κάθε οχυρό στεγάζονταν σε υπόγεια καταφύγια που αναλογούσαν 4 τ.μ. για κάθε στρατιώτη. Τα καταφύγια επικοινωνούσαν με τα επιφανειακά έργα, μέσω στοών. Οι υπόγειοι χώροι περιελάμβαναν, γραφεία, θαλάμους, τηλεφωνικά κέντρα, ιατρείο, χώρους υγιεινής, δεξαμενές νερού, μαγειρεία, μηχανοστάσια, αποθήκες τροφίμων, και αποθήκες πυρομαχικών. Μεγάλοι μεταλλικοί μηχανισμοί καθαρισμού αέρα (σαλιγκαροειδούς μορφής) ανανέωναν και καθάριζαν την ατμόσφαιρα στο εσωτερικό των στοών.

Υπήρχε απλούστατο σύστημα προσανατολισμού σε συνθήκες πλήρους συσκοτίσεως εντός του οχυρού, υλοποιούμενο με μια σιδερένια γραμμή στο δεξιό τοίχο της στοάς. Οι στρατιώτες γνώριζαν ότι εφόσον ακουμπούσαν τη γραμμή με το δεξί χέρι έμπαιναν προς το εσωτερικό ενώ με το αριστερό κινούνταν προς την έξοδο.

Η θερμοκρασία στο εσωτερικό των οχυρών ήταν σταθερή 17-19 βαθμούς Κελσίου, χειμώνα καλοκαίρι.

Τα οχυρά της γραμμής «ΜΕΤΑΞΑ» είναι ένα, πολύπλοκο έργο που σχεδιάστηκε, οργανώθηκε, και εκτελέστηκε με απόλυτο συντονισμό, μαθηματική

ακρίβεια και απίστευτη ταχύτητα εξολοκλήρου από Έλληνες. Ο γενικός σχεδιασμός από τακτικής άποψης έγινε από Αξιωματικούς του Πεζικού και του Πυροβολικού (Κεντρική Επιτροπή Οχυρώσεων), ενώ η μελέτη για την κατασκευή των οχυρών από Αξιωματικούς του Μηχανικού (Διοίκηση Φρουρίου Θεσσαλονίκης). Σημαντικό ρόλο όμως για την αποτελεσματικότητα αυτού του κατασκευαστικού έργου, ως πολλαπλασιαστή της μαχητικής ισχύς του Ελληνικού Στρατού, διαδραμάτισαν οι Μηχανικοί του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, που επιμελήθηκαν, τη σύνθεση, την όπλιση και τον έλεγχο της ποιότητας του χρησιμοποιηθέντος σκυροδέματος.

Τα οχυρά κατασκευάστηκαν με πλήρη μυστικότητα, καθώς ούτε η βουλγαρική, αλλά ούτε η πανίσχυρη γερμανική, κατασκοπεία δεν κατόρθωσαν να συλλέξουν την παραμικρή πληροφορία για τα επιτελούμενα έργα, το μέγεθος, τον οπλισμό, τον ακριβή αριθμό των υπερασπιστών, Προς αυτή την κατεύθυνση βοήθησε και το σχέδιο απόκρυψης των φερτών υλικών αλλά και των εργοταξίων που δύσκολα διακρίνονταν ακόμα και με εναέρια παρατήρηση.

Για να γίνει πιο χειροπιαστό το μέγεθος αυτού του κατασκευαστικού επιτεύγματος, που περατώθηκε σε χρονικό διάστημα μόλις τεσσάρων χρόνων (1936-40), αξίζει να αναφέρουμε ότι:

- α. Διανοίχτηκαν στοές συνολικού μήκους 24 χιλιομέτρων.

β. Διανοίχτηκαν καταφύγια συνολικού μήκους 13 χιλιομέτρων.

γ. Οι υπόγειες και επιφανειακές εκσκαφές ανέρχονται σε 900.000 κυβικά μέτρα.

δ. Για την προσέγγισή των περιοχών που θα κατασκευάζονταν τα οχυρά, απαιτήθηκε η διάνοιξη 174 χιλιομέτρων οδικού δικτύου, που έθεσε και τις βάσεις για την μεταγενέστερη ανάπτυξη των εκεί περιοχών.

ε. Κατασκευάστηκε λιμάνι με τέσσερις προβλήτες κοντά στις εκβολές του ποταμού Στρυμόνα, (Τσάγγεζι) για την μεταφορά υλικών και εργατών από τα νησιά και την νότια Ελλάδα.

στ. Σε κάποιες τοποθεσίες η πρώτη ύλη λόγω του δύσβατου του εδάφους μεταφέρονταν με καμήλες. (μέχρι τη δεκαετία του 60' υπήρχαν καμήλες στην Βόρεια Ελλάδα Κερκίνη, Βώλακα, που τις ονόμαζαν «αποικιακές»).

Αυτά τα 21 οχυρά αποτέλεσαν την «Οχυρωματική Γραμμή Μεταξά» μια αμυντική γραμμή, που είναι το μεγαλύτερο κατασκευαστικό έργο που έλαβε χώρα στην Ελλάδα τον 20^ο αιώνα.

Γερμανική Εισβολή Απρίλιος 1941 (Σχέδιο ΜΑΡΙΤΑ).

Τον Απρίλιο του 1941, τα οχυρά ΜΕΤΑΞΑ που κατασκευάστηκαν για να αντιμετωπίσουν την βουλγαρική απειλή, κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν την

τελειότερη πολεμική μηχανή της εποχής, το ανίκητο μέχρι τότε Γ΄ Ράιχ. Την ίδια στιγμή μεγάλος αριθμός οπλισμού και πυρομαχικών που εξόπλιζαν τα οχυρά, είχαν σταλεί στο Αλβανικό μέτωπο, που από την 28 Οκτωβρίου 1940 στο σύνολο σχεδόν ο Ελληνικού Στρατού αντιμετωπίζει νικηφόρα τις Ιταλικές Μεραρχίες του Μουσολίνι και προελαύνει στο Αλβανικό έδαφος.

06 Απριλίου 1941: Το σύνολο των οχυρών της «Παραμεθόριας Ζώνης» δέχεται σφοδρό βομβαρδισμό από εκατοντάδες γερμανικά αεροσκάφη καθέτου εφόρμησης και γερμανικά πυροβόλα, χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Δεν τέθηκε εκτός ενεργείας ούτε ένα πολυβολείο, δεν καταλήφθηκε κανένα οχυρό.

07 Απριλίου 1941: Το πρωί συνεχίζονται οι ανηλεής βομβαρδισμοί. Τα αεροσκάφη καθέτου εφόρμησης προσβάλλουν τις οχυρές θέσεις με βόμβες των 500 λιβρών, αλλά και πάλι χωρίς αποτέλεσμα.

Η «αχίλλειος πτέρνα» των οχυρών όμως, ήταν η πλευρά των έργων προς τον τομέα δράσεις (οι θυρίδες βολής), όπου λόγω ανυπαρξίας θωράκισης παρουσίαζαν σοβαρή τρωτότητα. Οι Γερμανοί έταξαν απέναντι από τα οχυρά αντιαεροπορικά πυροβόλα 88χιλ., τα οποία ήταν εξεταστικά ευθύβολα. Από μεγάλη απόσταση με άμεσες βολές ευθυτενούς τροχιάς έβαλαν εναντίων των θυρίδων βολής, με αποτέλεσμα να εξουδετερώσουν τα μετωπικά πολυβολεία των οχυρών. Στα οχυρά στο Όρος Κερκίνη (Μπέλες) ΙΣΤΙΜΠΕΗ, ΚΕΛΚΑΓΙΑ και

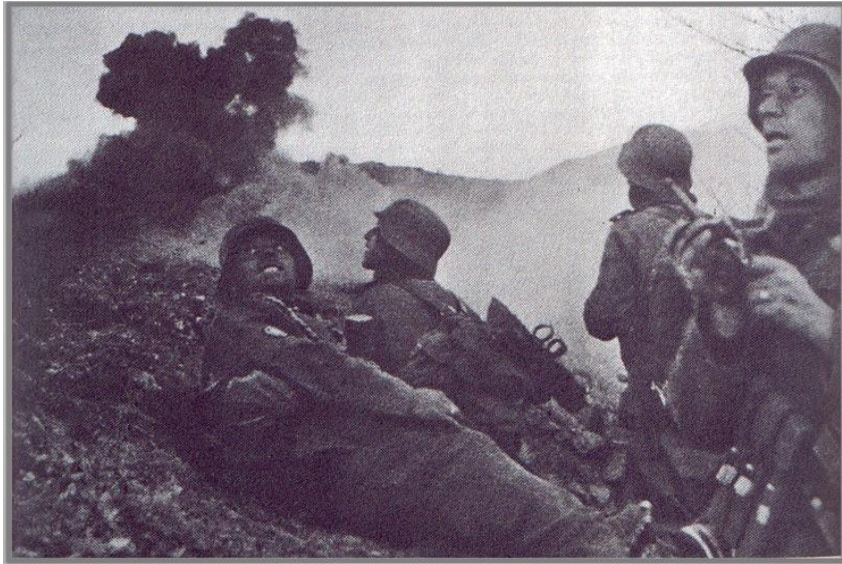
ΑΡΠΑΛΟΥΚΙ και της Ροδόπης ΕΧΙΝΟΣ και ΝΥΜΦΑΙΑ, μέχρι το απόγευμα είχαν εξουδετερωθεί τα μετωπικά πολυβολεία τους.

Τότε γερμανικά τμήματα επικάθησαν επί των υψωμάτων των οχυρών και επιχείρησαν καθόδους από τα ανατιναγμένα πολυβολεία για την εκκαθάριση και κατάληψη τους. Οι Γερμανοί όμως μη γνωρίζοντας την δαιδαλώδη διάταξη των οχυρών, εξουδετερώνονταν άμεσα εντός των στοών. Τελικά οι γερμανικές δυνάμεις εφαρμόζοντας την τακτική της φράξης των φατνωμάτων και τις θυρίδες εξαερισμού διοχέτευσαν εντός των οχυρών καπνό και βενζίνη.

Έτσι η κατάσταση εντός των στοών γίνονταν αποπνικτική, και οι φρουρές υποχρεούνταν να παραδοθούν, γιατί ο θάνατος από ασφυξία θα ήταν αναπόφευκτος.

08 Απριλίου 1941: Αν και διασπάστηκε η γραμμή των οχυρών του Μπέλες και καταλείφθηκαν τα οχυρά της Ροδόπης με χρήση χημικών και αερίων, στη στενωπό του Ρούπελ και στο υψίπεδο του Κ,Νευροκοπίου οι μάχες είναι σε πλήρη εξέλιξη. Τα γερμανικά τάγματα εφόδου με εκατοντάδες νεκρούς και τραυματίες προσπαθούν μάταια να διασπάσουν τις οχυρωμένες τοποθεσίες. Όχι πρόοδο δεν σημειώνονταν, αλλά στο Κάτω Νευροκόπι, αιχμαλωτίστηκε και γερμανικό τμήμα με 400 άνδρες.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην περιοχή του οχυρού Ρούπελ οι απώλειες από ελληνικής πλευράς ήταν 14 νεκροί και 38 τραυματίες, ενώ οι γερμανικές 555 νεκροί, 2.134 τραυματίες και 170 αγνοούμενοι. Παράλληλα η 2^η Τεθωρακισμένη Μεραρχία μέσω του γιουγκοσλαβικού εδάφους έφτασε στη λίμνη της Δοϊράνης και εξουδετερώνοντας μικροαντιστάσεις προελαύνει για την πόλη της Θεσσαλονίκης.

09 Απριλίου 1941: Στις 1400 υπογράφεται το πρωτόκολλο στο Γερμανικό Προξενείο Θεσσαλονίκης μεταξύ του Διοικητή του Τμήματος Στρατιών Ανατολικής Μακεδονίας και του Διοικητή της 2^{ης} Γερμανικής Τεθωρακισμένης Μεραρχίας. Οι ηρωικές φρουρές των οχυρών αναγκάζονται να παραδοθούν.

Συμπεράσματα Γερμανών.

Στα τέλη του Μαΐου 1941 έφθασαν στην Ελλάδα ο Διοικητής Μηχανικού της ΝΑ Ευρώπης Στρατηγός Σνάιντερ, μαζί με άλλους Γερμανούς Αξιωματικούς, για να εξετάσουν την Ελληνική οχυρωματική γραμμή.

Ο Στρατηγός Σνάιντερ, ως Πρόεδρος της Επιτροπής μετά από δίμηνη επιθεώρηση της γραμμής ΜΕΤΑΞΑ, ανέφερε ότι «η Ελληνική Οχύρωσις αποτελούσε τον Χρυσούν μέσον όρον μεταξύ του Γαλλικού – Γερμανικού συστήματος, ως και άλλων Κρατών και ήταν η πλέον κατάλληλος για Ορεινά εδάφη όπως τα Ελληνικά».

Σχετικά με την αντοχή των έργων ο Γερμανός Στρατηγός ανέφερε ότι «εις την παραμεθόριον Γραμμή πολλά έργα είχαν δεχθεί πληθώρα από βόμβες αεροπλάνων και οβίδων πυροβολικού, με μόνο αποτέλεσμα κάποιες αποφλοιώσεις και ελαφρές ρωγμές, οι οποίες δεν επηρέασαν την εκτέλεση της αποστολής των».

Προσβολή σκυρόδετων πολυβολείων με βόμβες 500 λιβρών που στη Γαλλία και στο Βέλγιο διαλύονταν, στην Ελλάδα προκαλούνταν μόνο απόφλοιώσεις.

Ο Στρατηγός Σνάιντερ συνάντησε και τον Καθηγητή της Γεωλογίας Μάξιμο Μητσόπουλο, αναζητώντας ερμηνεία για την μεγάλη αντοχή του σκυροδέματος των ελληνικών έργων.

Αξιολογώντας τη Γραμμή ΜΕΤΑΞΑ.

Αξιολογώντας σήμερα την αξία της Οχυρωματική Γραμμή ΜΕΤΑΞΑ, μπορούμε τα εξάγουμε με ασφάλεια τα παρακάτω συμπεράσματα:

α. Σε σύνορα που μειονεκτούσαν στρατηγικά σε όλου στους τομείς, δημιουργήθηκαν αμυντικά στηρίγματα σημαντικής αξίας πάνω σε όλες τις ευπρόσβλητες κατευθύνεις. Δύναμη πεζικού, περίπου 30 ταγμάτων, χωρίς αεροπορία και άρματα μάχης, υποστηριζόμενα με λίγα απηρχαιωμένα πυροβόλα, και χωρίς την υποστήριξη συμμαχικών δυνάμεων, κατάφεραν να αντιμετωπίσουν την πανίσχυρη 12^η Γερμανική Στρατιά.

β Τα οχυρά και οι υπερασπιστές αυτών επιτέλεσαν την αποστολή τους στο ακέραιο, αμύνθηκαν μέχρις εσχάτων και αναγκάσθηκαν να συνθηκολογήσουν, μετά από 4ήμερο αγώνα, ενώ ήταν νικητές.

γ. Πρώτη φορά από την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου δυνάμεις του Γ΄ Ράιχ δεν ολοκλήρωσαν αποστολή τους. Οι Έλληνες υπερασπιστές της Γραμμής ΜΕΤΑΞΑ έδειξαν στον κόσμο ότι το Γ΄ Ράιχ δεν είναι ανίκητο. **Οι Έλληνες έδειξαν για άλλη μια φορά στον κόσμο, ότι υπάρχει ελπίδα ...**

Πηγή : <https://syndesmos1971.wordpress.com/>